

Corpus as a primary and secondary learning tool in developing students' paremiological competence

Shuhratjon BOYKHANOV¹

Tashkent State University named after Nizami

ARTICLE INFO

Article history:

Received December 2021

Received in revised form

15 December 2022

Accepted 20 January 2022

Available online

15 Fabray 2022

ABSTRACT

This article is devoted to the effectiveness of the use of the corpus in primary and secondary education. Namely, for the development of paremiological competence of students. For example, to achieve this goal, the theories of domestic and foreign scientists were studied. For practical suggestions, the expression beauty in the eye of the beholder was chosen and its frequency in the American corpus (COCA) was determined. Effectively using the corpus data, the model "What may be more in the eye of the beholder?" was developed. Based on this model, three paremiological exercises have been developed that can be used as an introduction to a new topic, the development of vocabulary and speaking skills of students. In conclusion, the results obtained and recommended for use are briefly described.

2181-1415/© 2022 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol3-iss1/S-pp193-201>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Talabalarning paremiologik kompetensiyasini rivojlantirishda til korpusi asosiy va qo'shimcha ta'lif vositasi sifatida

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

Data-Driven Learning,
Discovery Learning,
elektron ta'lif,
kredit-modul tizimi,
mobil ta'lif,
paremiologik mashqlar.

Ushbu maqola talabalarning paremiologik kompetensiyasini rivojlantirishda til korpusining asosiy va qo'shimcha ta'lif vositasi sifatida samaradorligini ko'rsatishga bag'ishlangan. Ushbu maqsadga erishish uchun mahalliy va xorijiy olimlar nazariyalar o'rGANildi. Amaliy tavsiyalar berish uchun "Beauty is in the eye of beholder" maqoli tanlab olinib, uning chastotasi Amerika korpusi(COCA)da aniqlandi. Korpus ma'lumotlaridan unumli foydalangan holda "What may be more in the eye of the beholder?" ["yana nima kim uchun qanday?"] deb nomlangan

¹ Tashkent State University named after Nizami. Tashkent, Uzbekistan.

model yaratildi. Ushbu model asosida turli maqsadlarda, xususan, yangi mavzuni boshlash, talabalarning lug'at boyligi va gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishga mo'ljallangan uchta paremiologik mashqlar tuzildi. Va nihoyat, erishilgan natijalar qisqa bayon etilib, ular foydalanishga tavsiya etildi.

Корпус как основной и вспомогательный инструмент обучения в развитии паремиологической компетенции студентов

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

Data-Driven Learning,
Discovery Learning,
электронное обучение,
кредитно-модульная
система,
мобильное обучение,
паремиологические
упражнения.

Данная статья, посвящена эффективности использования корпуса в начальном и среднем образовании. А именно, для развития паремиологической компетенции учащихся. К примеру, для достижения этой цели, были изучены теории отечественных и зарубежных ученых. Для практических предложений выбрано выражение *beauty is in the eye of the beholder* и определена его частотность в американском корпусе (COCA). Эффективно используя корпусные данные, разработана модель "What may be more in the eye of the beholder?". На основе этой модели, разработаны три паремиологических упражнения, которые можно использовать как введение новой темы, развитие словарного запаса и навыков говорения студентов. В заключении, кратко описаны полученные результаты и рекомендованные к использованию.

KIRISH

Ma'lumki, so'nggi yillarda talabalarning qiziqishlariga qarab ta'lim berish, uni individuallashtirish va differensiallashtirish, asosan, amaliy bilimlarni berish davr talabi bo'lmoqda. Ta'lim berish usullarini differensiallashtirishning zamonaviy shakllaridan biri kredit-modul tizimi bo'lib, u O'zbekistonda 2020/2021-o'quv yilidan boshlab respublika oliv ta'lim muassasalarida o'quv jarayonini bosqichma-bosqich kredit-modul tizimiga o'tkazish tartibi joriy etilishi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 31-dekabrdagi 824-sон Qarorida qayd etilgan [1]. Kredit-modul tizimi o'qituvchi va talabalarga erkinlik va talablar qo'yemoqda. Erkinlik shundan iboratki, ular o'zlariga kerakli ko'nikma va malakalarni egallash uchun fanlarni tanlashlari mumkin. Endilikda talabalarda o'quv qo'llanmalarda va darsliklarda "man a bu maqollarni o'qing va o'rganib oling" "man a bu maqollarni o'qing va tarjima qiling" shaklidagi topshriqlarni ko'rib, "nima uchun vaqt yo'qotib, pul sarflab, maqol va matallarni yod olishim yoki tarjimasini bilishim kerak" degan o'rinali savol paydo bo'ladi. Natijada, ushbu fanga bo'lgan qiziqishi kamayib, oxir-oqibat men "bu fanni o'qimayman, menga qiziqarli emas", deyishga olib keladi. Agar o'qituvchi biroz bo'lsa-da, talabalar maqsadi va qiziqishlarini hisobga olgan holda muammoli hamda qiziqarli shaklda dars bersa, nazarimizda, talaba kitobda yozilgani yoki o'qituvchi aytgani uchun emas, kelajakda uni o'zi uchun kerakligini anglab o'rganadi. Masalan, o'qituvchi jurnalist talabalarga mo'ljallangan isbot etilmagan

ma'lumot va uning oqibati haqidagi kichik hikoyani platformaga joylaydi. Shundan so'ng o'qituvchi Zoom ilovasi yordamida quyidagi topshiriqni beradi. "Matnni o'qing. First think, then speak maqolini matnga qanday aloqasi borligini ayting." Keling, endi usbu topshiriqni muhokama qilsak, birinchidan, hozirgi talabalar eng so'nngi texnika va texnologiyalar, noutbuk, planshet va aqlii telefonlardan forydalanadilar. Ikkinchidan, o'qituvchi talaba mutaxassisligiga muvofiq kichik matn qo'lladi. Uchinchidan, o'qituvchi talabalardan maqolning tarjimasini emas, uning matnga aloqadorligini aytishlarini so'radi. Talabalar maqol va matn o'rtasidagi aloqadorlikni aytishlari uchun, tabiiyki, ularni o'qishi, kerak bo'lsa, ular tarkibidagi notanish so'zlarni lug'atdan topib o'rganishlari kerak. Bu boshqa so'z bilan aytganda, ma'lum leksik birlikni matnga bog'lash va muammoli topshiriq berish talabalarni erkin, tez, tanqidiy va mustaqil ishslash va fikrlashga rag'batlantiradi hamda ularning "bu maqollarni nima uchun o'rganyapman?" kabi savoliga javob bo'ladi.

ADABIYOTLAR TAHЛИLI

O'quv vositalari turlari

O'quv vositalari bu ta'lim olish yoki ta'lim berishni osonlashtirishdigan vositalar hisoblanadi. Jamol Jalolov xuddi shunday o'quv vositalarining quyidagi turlarini sanab o'tgan:

- 1) *bajaradigan vazifasiga ko'ra asosiy va qo'shimcha (yordamchi) o'quv qurollari turlari;*
- 2) *kimga mo'ljallanganligiga qarab muallim yoki o'quvchilar qo'llaydigan o'quv qurollari;*
- 3) *axborot keladigan yo'l (analizator)ga nisbatan eshitish, ko'rish, eshitib ko'rish nomlaridagi;*
- 4) *texnika ishtirokini hisobga olib, an'anaviy (notexnik) va zamonaviy (texnik) atalmish o'quv qurollari;*
- 5) *ishlab chiqarilishi nuqtayi nazaridan ommaviy va mahalliy o'quv qurollari mavjud [2].*

Ta'limda kompyuter texnologiyalari va korpus ma'lumotlaridan foydalanish

Ma'lumki, kitob barcha soha vakillari uchun asosiy o'quv quroli hisoblanadi. Shu bilan bir qatorda, hech kim inson kamoloti uchun kashf etilgan qo'shimcha o'quv vositalarini qo'llashni ham inkor etmaydi. Dastavval kompyuter 1960–1970-yillarda (CALL – computer assisted language learning) Amerikada kompyuter yordamida tilni o'rgatish boshlangan bo'lsa,[3] XXI asrga kelib, e-learning, m-mearning yoki distance learning kabi so'zlar dunyodagi mamlakatlar, shu jumladan, o'zbekistonlik talabalarning ham faol lug'at boyligiga aylandi. E-learning – elektron ta'lim turi – talabalarning mustaqil ta'limini rivojlantiradi. Ushbu ta'lim vositasida talaba o'qituvchi ishtirokisiz o'quv materiallarini kompyuter vositasida o'zlashtiradi va shu zahoti o'zlashtirganligi haqidagi ma'lumotga ega bo'ladi. M-learning – mobil ta'lim bu – ko'tarib olib yurishga qulay texnologiyalar, simsiz kompyuterlar, planshet, noutbuk va aqlii telefonlar vositasida elektron ta'lim olish va elektron ta'lim berishdir.[4]

Muhimi shundaki, bitta elektron ta'lim vositasi yuqorida Jalolov tasnididagi aytib o'tilgan barcha xususiyatlarni qamrab oladi.

METODOLOGIYA

Biz ushbu maqolamizni talabalarning paremiologik kompetensiyasini rivojlanishda korpus asosiy va qo'shimcha ta'lim vositasi sifatidagi samaradorligini o'rganishga bag'ishladik. Tadqiqotimizning nazariy asosini mahalliy olimlarimiz Jamol

Jalolov, xorijiy olimlar N.S. Dash, T.V. Paul va S. Bernadilarning mavzuga taalluqli fikrlaridan foydalandik. Keyin tadqiqot tahlili uchun “Beauty is in the eye of the beholder” ingliz maqolini tanlab oldik. Shundan so’ng, asosiy va qo’shimcha ta’lim vositasi sifatida korpusning samaradorligini ko’rsatish maqsadida tanlab olingan maqolni Amerika korpusida janrlar va yillar bo'yicha qo'llanish chastotasini tahlil qildik va shu asosida uchta amaliy mashq tavsiya etdik. Shu o'rinda Amerika korpusi haqida qisqa ma'lumot keltirsak.

The Corpus of Contemporary American English (COCA), ya’ni Hozirgi zamon Amerika korpusi (HZAK) amerikalik korpus tilshunosligi bo'yicha mutaxassis Mark Davies tomonidan tuzilgan bo'lib, mazkur korpus o'z ichiga bir milliardan ortiq so'zni qamrab olgan. Ushbu manbadagi so'zlar sakkiz janrga oid matnlardan, jumladan, og'zaki, badiiy, gazeta va jurnallar, ta'limga oid matnlar, televide niye subtitrlari, internet bloglari va sahifalaridagi matnlardan iborat.[5]

MUHOKAMA

Korpusga asoslangan ta’lim

Longman online lug’atida korpus termini quyidagicha ta’riflangan:

a large collection of written or spoken language that is used for studying the language [6] – Tilni o’rganish uchun qo’llanadigan ulkan og’zaki va yozma til materiallari jamlanmasi.

Demak, korpus bu – muayyan til korpusi vositasida talabalarning kompyuter savodxonligi, internet ma'lumotlaridan maqsadli foydalanish madaniyatini, mustaqil ta’lim ishlash ko’nikmalarini rivojlantiradigan vosita. Korpusga asoslangan ta’lim bu shaxsga yo’naltirilgan ta’lim hisoblanadi. Uning tarkibida tildagi til birliklari turli shakllarda, tuzilishlarda, uslublarda qo'llanganligi sababli talabalar xorijiy til ko’nikmalarini bir yoqlama rivojlantirmaydilar.

Korpusdan xorijiy tilni o’qitishda ikki maqsadda, ya’ni asosiy va qo’shimcha ta’lim vositasi sifatida ishlatish mumkin. Asosiy o’quv vositasi Data-Driven Learning (DDL), ya’ni Axborotga Asoslangan Ta’lim(AAT) deb nomlanib, bunda talabalar kimgadir taqlid qilmay, o’zları xorijiy tilning keng imkoniyatlarini(tilning fonetikasi, morfologiyasi, semantikasi kabi til aspektlarini jonli tildan olingan misollar yordamida mustaqil kashf etadilar.[7] Ayni paytda Axborotga Asoslangan Ta’lim (AAT) asosida, shuningdek, talabalarni o’z loyihalarini shakllantirishga rag’batlantirilmoqda.Bunday usul Discovery Learning, ya’ni O’zim Uchun Kashf Etdim (O’UKE) deb nomlanadi. Ushbu usulda, asosan, tilni yaxshi o’zlashtirgan talabalar o’zları uchun o’zlashtirgan ko’nikmalari ichida mavjud bo’shliqlarini to’ldiradilar.[8] Ingliz korpusi, shuningdek, leksik sillabus va darslik, ikki tilli lug’atlar, idioma va maqol lug’atlarni, ingliz tili grammatikasiga oid materiallarni tuzishda qo’shimcha ta’lim vositasi sifatida ishlatiladi [9].

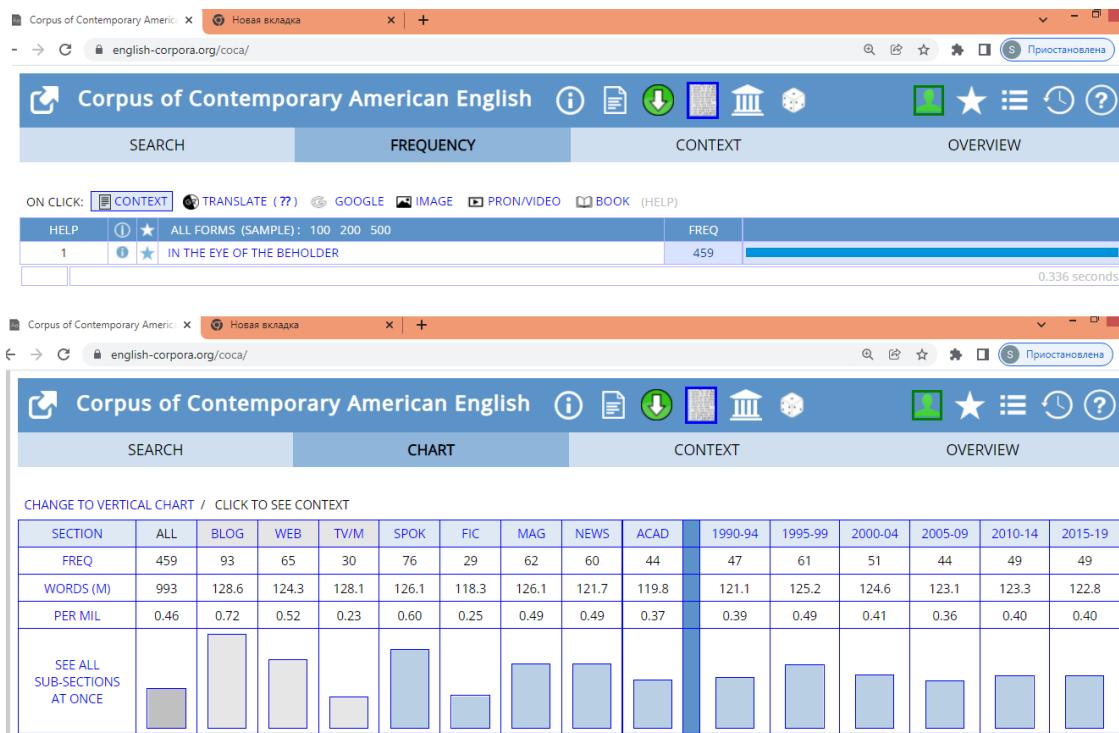
NATIJA

Korpus talablarning paremiologik kompetensiyasini rivojlatirishda asosiy va qo’shimcha o’quv vositasi

Biz paremiologik mashq tuzishdan avval “Beauty is the eye of the beholder” ma’nosini aniqladik. U o’zbek tilida nimadir yoki kimdir haqida har kim har xil fikrlaydi, degan ma’noni bildiradi.[10] Endi iboraning Amerika korpusidagi yillar va janrlar bo'yicha qo'llanishiga oid raqamlarga murojaat etsak.

1-jadvalda ushbu iboraning jonli tilda anchagina ko'p qo'llanilishini ko'rish mumkin. Shuni e'tiborga olish kerakki, biz maqolning asosi "the eye of the beholder" iborasini izlab, shu natijani oldik. Ushbu iboraning Amerika korpusidagi umumiylig qo'llanish chastotasi 459 ta bo'lib, ulardan 90 tasi yaxlit maqol, "Beauty is the eye of the beholder"ga tegishlidir(19,6%).

1-Tablitsa

Paremiologik mashqlar

Biz ushbu tadqiqotimizning kirish qismida ikki shakldagi mashqlar haqida so'z yurittdik. Ulardan birinchisi an'anaviy, ikkinchisi esa noan'anaviy mashqdir. Ikki mashq ham talabalar til ko'nikmalarini rivojlantiradi, ammo qay darajada degan savol uchun birinchi mashq hozirgi davr talabiga javob bera olmaydi. Maqolamizning ushbu qismida bir necha paremiologik mashqlar tuzishni maqsad qilganimiz. Bu kabi mashqlar tuzishdan avval mashq, ularning ba'zi turlari haqida qisqacha to'xtalib o'tamiz.

Mashq (arab مثقب) 1. Biror faoliyatni puxta o'rganish, malaka hosil qilish uchun bajariladigan ish, tayyorgarlik mashg'uloti. *Harbiy mashq* 2. Ma'lum maqsadda bajariladigan, qilinadigan muayyan ish, harakat. *Imloga oid mashqlar* [11].

Jamol Jalolov mashqning ikki shakliga, ya'ni uning statik va dinamik shakllariga alohida izoh bergan. Olim aytib o'tganidek, statik mashq deganda chet tili darsligida muayyan raqam yoki harf bilan belgilangan yoki maxsus ajratib ko'rsatilgan, ikki qismdan iborat, dars tarkibini tashkil etadigan o'quv-metodik kategoriya tushuniladi. Mashqning qismlari metodik adabiyotlarda "mashq talabi (sarlavhasi)" va "mashq materiali" deb yuritiladi. Mashq materiali darslikda yozilgan (harf, so'z, jumla, grafik matn) yoki o'quvchi nutqining mahsuli (tovush, so'z, jumla, og'zaki matn) bo'lishi mumkin. Dinamik mashq esa chet tilda o'quvchi bajaradigan, harf yozish yoki tovushni

talaffuz etishdan tortib, to matnni idrok etib tushunish yoki o'z fikrini bemalol bayon etishgacha bo'lgan o'quv amalidir. Mashqlarning statikadagi ko'rinishi darslik muallifning ijod mahsulidir, dinamikada esa nutq ko'nikma va malakalari hosil qilish yo'lidagi amaliy xatti-harakatlar va urinishlardir. Shuningdek, olimlar tomonidan mashqning turli nomlari, jumladan, til va nutq mashqlari (Prof. Igor Vladimirovich Raxmanov); informatsion, operatsion va motivatsion mashqlar (Prof. Vulf Abramovich Buxbinder), shakkantiruvchi, rivojlantiruvchi va takomillashtiruvchi mashqlarni (1970–80-yillarda bajargan ilmiy tadqiqotlarida (J. Jalolov, T. Sattorov, A. Soynazarov va b.) aytib o'tganlar [12].

Biz yuqorida til va nutq mashqlari, operatsion va motivatsion hamda rivojlantiruvchi va mustahkamlovchi mashqlar mavjudligini aytib o'tdik. Paremiologik mashqlari deganda, maqol va matallarni rivojlantirishga mo'ljallangan mashqlarni nazarda tutdik.

1-mashq. What may be more in the eye of the beholder? ["yana nima kim uchun qanday" o'yini]

Maqolga yashiringan yangi mavzuni toping

Jihoz: -

Rivojlantiruvchi ko'nikmalar: Tinglash va gapirish

Ajratilgan vaqt: 5 daqiqa

Maqsad: "Beauty is in the eye of the beholder" maqolini qo'llash orqali yangi mavzuni qiziqarli boshlab olish, shuningdek, talabalarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish

O'qituvchi avval "Beauty is in the eye of the beholder" [go'zallikni har kim o'zicha tushunadi] maqolini doskaga yozadi, undan so'ng ushbu maqolni "beauty" so'zisiz....qayta yozadi. Undan so'ng o'qituvchi kichik hikoya yoki topishmoq so'z aytadi va talabalarga hikoyaning/topishmoqning javobini topishlarini so'raydi. Talabalar ushbu mashqda maqolning javobini topish bilan birgalikda yangi mavzuning nomini ham topadilar. Afzallik jihat o'qituvchining "Beauty is in the eye of the beholder" doskaga yozib qo'yishi bevosita talabalar diqqatini egallaydi va passiv so'z sifatida xotirada saqlanadi. Uning kontekstida ishlatilishi so'zni faollashtirishga, faol so'zga aylantirishga sabab bo'ladi.

2-mashq. What may be more in the eye of the beholder? ["yana nima kim uchun qanday" o'yini]

"Gaplarni o'qing va tushirib qoldirilgan so'zlarni yozing" mashqi

Jihoz: noutbuk, telefon yoki rangli markerlar, A3 yoki A4 hajmli qog'ozga chop etilgan tutgichiga in the eye of the beholder yozilgan lupa rasmi

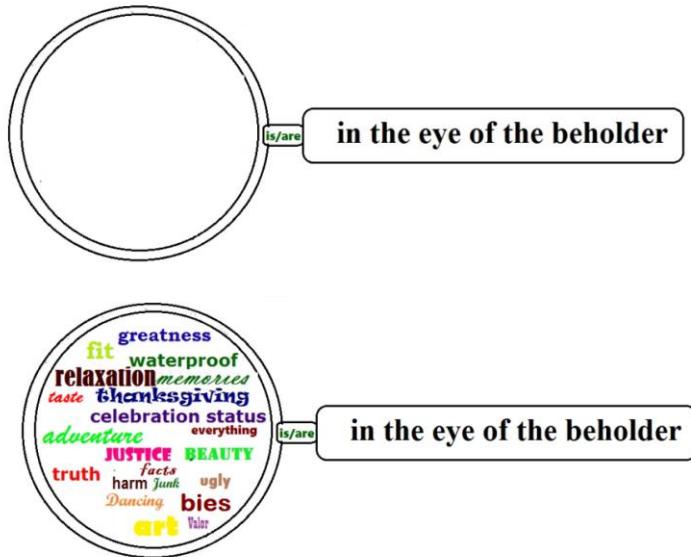
Rivojlantiruvchi ko'nikmalar: o'qish va yozuv

Ajratilgan vaqt: 10 daqiqa

Maqsad: "Beauty is in the eye of the beholder" maqolini qo'llash orqali yangi lug'at boyliklarini rivojlantirish

Talabalar imkon, sharoit bo'lsa, o'qituvchi ko'rsatmasi bilan to'gridan to'g'ri korpus bilan ishlaydilar yoki o'qituvchi tarqatma materiallarni tarqatadi (tutgichiga in the eye of the beholder yozuvi yozilgan lupa rasmi 2-rasm).

2-rasm In the eye of the beholder yozuvi yozilgan lupa tarqatmasi: to'ldirilmagan va to'dirilgan namunasi

Ushbu mashq asosiy material sifatida bajarilib, unda “Beauty is in the eye of the beholder” maqoli orqali talabalar yakka hamda jamoa bo’lib ishlaydilar va qo’shimcha lug’at boyliklarini oshiradilar. Ushbu mashqni talabalar juft yoki kichik guruhlarga bo’linib bajaradilar. Har ikki holda ham talabalar o’qib yozadilar. Farqi shundaki, talabalar juft bo’lib ishlaganlarida A4 formatdagi qog’ozga, kichik guruhlarda ishlaganlarida esa vatman qog’ozga yozadilar. Talabalar ushbu mashqda in the eye of the beholder iborasi orqali noan’anaviy shaklda yangi so’zlarni o’rganadilar. “Beuaty is in the eye of the beholder” maqoli mashq orqali mustahkamlanadi. Ushbu mashq talabalar dunyoqarashini kengaytiradi, yakka va juft nutq mashqlariga asos bo’ladi.

3-mashq. What may be more in the eye of the beholder? [“yana nima kim uchun qanday” o’yini]

“Maqolni mos so’z bilan to’ldirib ayting” mashqi

Jihoz: -

Rivojlantiruvchi ko’nikmalar: tinglash va gapirish

Ajratilgan vaqt: 5 daqiqa

Maqsad: “Beauty is in the eye of the beholder” maqolini qo’llash orqali talabalarning mustaqil va tez ijodiy fikrlash ko’nikmalarini rivojlantirish va o’zlashtirganlarini mustahkamlash

Ushbu mashq dars o’rtasida bajarilib, talabalarning lug’at boyligi va og’zaki nutqini rivojlantirishga qaratilgan.Ushbu mashqni bajarish uchun avval xuddi shu nomli mashqning o’qish va yozuv mashqini bajargan bo’lishlari kerak. Sababi, bu mashq og’zaki mashq bo’lib, tez fikrlashni talab etadi. Talabalarning faolligiga qarab, ikki nafardan to’rt nafargacha talaba ishtrok etishi mumkin.

Namuna:

Talaba 1: Thanksgiving is in the eye of the beholder.

Talaba 2: Fit is in the eye of the beholder.

Talaba 1: Justice is in the eye of the beholder.

Talaba 2: Dancing in the eye of the beholder.

Talaba 1: Art is in the eye of the beholder.

Talaba 2: Truth is in the eye of the beholder.

Ushbu mashq bajarilishining boshqacha usuli:

Talabalar ikkitadan ikki guruhgaga bo'linib, guruh a'zolari navbat bilan maqolning leksik shaklini aytadilar.

XULOSA

Biz o'qituvchi sifatida Amerika til korpusi vositasida uchta mashq tayyorladik. Boshqacha aytganda, undan qo'shimcha vosita sifatida foydalandik. Agar rejalahtirgan mashqlarni ta'lif jarayonida qo'llasak, korpusning asosiy vosita sifatidagi samaradorligini ko'rishimiz mumkin.

Bundan tashqari, Axborotga asoslangan ta'lif (AAT)usuli dars jarayonida qo'llansa, talabalar o'zlarini uchun yangi narsani kashf etadilar, ya'ni "O'zim uchun kashf etdim" usuli(O'UKE.) Ushbu fikrimizga 2-mashq misol bo'la oladi. Agar o'qituvchi dars jarayonida emas, uni uyga vazifa sifatida bersa, u holda chin ma'noda "O'zim uchun kashf etdim" usuli(O'UKE) amaliyotdan o'tadi. Buning uchun esa talabalarda komputer savodxonligi va internetdan samarali foydalanish madaniyati shakllangan bo'lishi kerak. Til korpuslarining turli matndan iborat ekanligi, bu uning salbiy jihatidir. Ushbu maqolada uning ijobiy jihatini ko'rsatishni maqsad qilgan edik va amalda unga erisha oldik, deb o'ylaymiz.

Biz ushbu maqolamizda "What may be more in the eye of the beholder?" ["yana nima kim uchun qanday"] modeli asosida uchta mashq tuzdik va ular yangi mavzuni boshlashga, talabalar lug'at boyligini va gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishga mo'ljallangan mashqlar hisoblanadi. Mashq tuzish jarayonida uning maqsadiga, talabalarning qaysi ko'nikmalarini rivojlantirishga qarab vaqt taqsimotiga va, eng muhim, nutq ko'nikmalarining yaxlitligiga e'tibor berdik.

Ushbu tadqiqotda erishilgan natijalarni differensiyallashtirish imkon bo'lganligi uchun ularni turli yosh va til darajasi xilma-xil bo'lgan talabalarga qo'llash tavsiya etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Oliy ta'lif muassasalarida ta'lif jarayonini tashkil etish bilan bog'liq tizimni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining Qarori, 12/31/2020 yildagi 824-son. Lex.uz. <https://lex.uz/ru/docs/-5193564>.
2. Jalolov J.J. (2012). Chet til o'qitish metodikasi: chet tillar oliy o'quv yurtlari (fakultetlari) talabalarini uchun darslik / J.J. Jalolov. – Toshkent: O'qituvchi, – B. 432.
3. Lee, K.S. (2000). English teachers' barriers to the use of computer-assisted language learning. Computer Science.
4. Paul T.V. (2014). An evaluation of the effectiveness of e-learning, mobile learning, and instructor-led training in organizational training and development (PhD Dissertation). Graduate College of Hampton University TYECHIA VERONICA PAUL 155 pages
5. Mark Davies, Professor of (Corpus) Linguistics, Brigham Young University (BYU)". www.mark-davies.org. Retrieved 2021-11-09
6. Corpus. (2022). From Longman Dictionary of Contemporary English <https://www.ldoceonline.com/dictionary/corpus>.
7. Johns T.F. (1997) "Contexts: The background, development and training of a concordance based CLL program". In, Wichmann A., S. Fligstone, T. McEnery, and G. Knowles (Eds.) Teaching and Language Corpora. London: Longman. PP. 32–46.

8. Bernadini S. (2002) “Exploring new directions for discovery learning”. In, Kettemann C.B. and G. Marko (Eds.) *Teaching and Learning by Doing Corpus Analysis*. Amsterdam-Atlanta,GA.: Rodopi. PP. 42–51.
9. Dash, Niladri Sekhar (2010) “Corpus Based English Language Teaching: A New Method”. Proceedings of the Orientation-Cum-Workshop Programme on Recent Trends in Language Teaching, 4-6 June 2010, Institute of Advanced Studies in Education, David Hare Training College, Kolkata, India, 19–36
10. In the eye of the beholder. (2022). COBUILD Advanced English Dictionary <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/in-the-eye-of-the-beholder>
11. O'zbek tilining izohli lug'ati.(2006). 5 jild. 2- jild. 672 bet: 562 – bet “O'zbekiston milliy ensiklopediyasi” Davlat ilmiy nashriyoti
12. Jalolov J.J. (2012). Chet til o'qitish metodikasi: chet tillar oliv o'quv yurtlari (fakultetlari) talabalar uchun darslik / J.J. Jalolov. - Toshkent: O'qituvchi, – B. 432.